
КОГАН Ю.М.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних
мов, Луганський державний
університет внутрішніх справ
імені Е.О.Дідоренка, м. Луганськ

ЛЕОНЕНКО О.С.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри
іноземних мов,
Луганський державний
університет внутрішніх справ
імені Е.О.Дідоренка,
м. Луганськ

ДО ПИТАННЯ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглянуто сучасні підходи до оцінювання навчальних досягнень студентів з іноземної мови. Обґрунтовано систему оцінки знань, умінь та навичок студентів, яка відповідає сучасним вимогам організації навчально-виховного процесу в вищій школі.

Ключові слова: оцінка, студент, навчальний процес.

В статье рассмотрены современные подходы к оцениванию учебных достижений студентов по иностранному языку. Обоснована система оценки знаний, умений и навыков студентов, которая соответствует современным требованиям организации учебно-воспитательного процесса в высшей школе.

Ключевые слова: оценка, студент, учебный процесс.

The article deals with the modern approaches of estimating educational work of students in the sphere of English language studying. The system of estimation of students' knowledge, skills and experience, which corresponds to modern conditions of bringing up and educational process organization in higher educational establishments, is substantiated.

Key words: estimation, student, educational process.

© Коган Ю.М., Леоненко О.С., 2013

Сьогодні для всіх працівників вищої школи України найбільш актуальним є питання приєднання нашої держави до Болонського процесу та впровадження модульно-рейтингової системи оцінювання навчальних досягнень тих, хто навчається. Модернізація системи вищої освіти в Україні здійснюється за допомогою вдосконалення організації навчального процесу з метою підвищення якості освіти, яка формується під впливом низки чинників: якості державних освітніх стандартів, змісту освітніх програм, кваліфікації науково-педагогічних кадрів, рівня матеріально-технічної бази навчального закладу тощо.

Загальновідомо, що якість освіти і виховання студентів є системою соціально-обумовлених цільових показників знань, умінь та навичок. Такий підхід орієнтує освітян на оцінювання діяльності студентів за їх кінцевими результатами. В сучасній педагогічній та методичній літературі окремі аспекти щодо проблеми оцінювання якості знань не достатньо розроблені, особливо це стосується самого поняття якості знань. В. Володько, А. Глузман, Н. Клокар, О. Локшина, Л. Пуховська, Є. Рабунський, О. Киричук та інші вчені розглядають це питання як загальну характеристику результатів навчання. При цьому науковці наголошують про якість результатів навчання в цілому. Під якістю розуміють також найсуттєвіші якісні характеристики, показники результатів засвоєння знань і умінь. Зважаючи на це, вивчення означених аспектів є, безумовно, дуже актуальним педагогічним явищем.

Не зважаючи на багаторазові звернення дослідників до проблеми оцінювання навчальних досягнень студентів, саме поняття «оцінка» поки що не отримало однозначного трактування та чітких характеристик, які притаманні оцінці як невід'ємній складовій управління навчальним процесом в умовах кредитно-модульної системи.

Метою нашого дослідження є аналіз педагогічних та методичних дже-

рел задля окреслення та теоретичного обґрунтування комплексної характеристики оцінки як педагогічної величини вимірювання якості навчальних досягнень студентів з іноземної мови.

Відомо, що задля здійснення перевірки й обліку успішності навчання іноземної мови не досить лише виявити, що студенти знають і вміють. Їхні знання і вміння потрібно правильно оцінити. Оцінка становить смисл контролю знань [4, с. 209]. Вона може виступати в різних формах: словесної і бальної, якісної і кількісної.

Щоб уникнути невпевненості у розумінні та застосуванні термінів «оцінювання» і «оцінка», будемо враховувати далі їх тлумачення. Під «оцінюванням» розумітимемо дію викладача, пов'язану із ранжируванням результатів навчальної роботи; під «оцінкою» – символ, що виражає визначення знання педагогічної величини у прийнятій системі градації» [1, с. 36]. Тобто оцінку можна розглядати як визначення певного ступеня засвоєння студентами знань, умінь та навичок у відповідності до вимог, що пред'являються до них програмами вищих навчальних закладів. В цілому, оцінка та оцінювання є результатами проведення педагогічного контролю.

Під оцінкою успішності студентів розуміють систему показників, які відображають їх об'єктивні знання та вміння, тобто оцінку можна розглядати як визначення ступеня засвоєння знань, умінь та навичок відповідно до вимог, що пред'являються програмами.

Оцінка передбачає фіксацію результатів вимірювання за допомогою балів, оцінок, рейтингу, які, відображаючи рівень навчальних досягнень студента, є «дидактичним засобом розвитку пізнавальних сил, до певної міри характеризують самого студента: його здібності, підготовленість, загальний розвиток, ставлення до праці» [5, с. 98].

Передусім оцінка з іноземної мови характеризує рівень засвоєння і якість

знань набутих студентами під час їх аудиторної та самостійної роботи в процесі вивчення іноземної мови, а також розвиток та готовність студентів до застосування отриманих знань на практиці і показує відношення між тим, що студент знає з певних питань програми, і тим, що він може знати з цих же питань на даний момент навчання. На нашу думку, це визначення характеризує важливі моменти оцінки, суть якої, однак, набагато глибша і функціонально значуща.

Використовуючи оцінку, викладач має володіти педагогічним тактом, виявляти високий рівень педагогічної культури. Оцінка - це найгостріший інструмент, використання якого потребує величезного вміння і культури.

Оцінки, виставлені студенту за його роботу з предмету при відсутності єдиних критеріїв, не завжди дозволяють об'єктивно судити про рівень його знань. З огляду на це «обов'язковою умовою раціонально організованого процесу вивчення іноземної мови є розробка єдиних критеріїв щодо оцінки знань студентів. Єдині вимоги щодо оцінки знань, умінь і навичок формулюються у вигляді критеріїв і норм. Критерії оцінки — це мірило визначення рівня засвоєних знань, навичок і вмінь, інше кажучи, це ті параметри, відповідно до яких педагог оцінює навчальну діяльність тих, кого навчає» [7, с. 47].

Наприклад, І. Зварич виділяє наступні ознаки, що беруться їм за основу при класифікації критеріїв оцінки рівня засвоєних студентом знань, навичок і вмінь:

- характер засвоєння матеріалу (обсяг, повнота, точність, міцність засвоєння знань тощо);
- особливості виконання роботи (темп, старанність, вправність, бездоганне зовнішнє оформлення);
- якість відповіді студента (обґрунтованість, логічність, послідовність викладу, ступінь самостійності в судженнях, культура мови, вміння пов'язувати теорію із завданнями

майбутньої професійної діяльності) [6, с. 44].

Ми, в свою чергу, під критеріями оцінки результатів роботи студента з іноземної мови будемо розуміти наступне:

- рівень засвоєння студентом навчального матеріалу з предмету, що вивчається;
- уміння студента застосовувати набуті знання з іноземної мови під час виконання практичних завдань;
- обґрунтованість та чіткість висловлювання відповіді;
- оформлення матеріалу у відповідності до вимог існуючих стандартів;
- сформовані уміння й навички відповідно до мети та завдання дисципліни, що вивчається.

Відповідно до критеріїв визначаються норми оцінок, тобто конкретні кількісні і якісні показники успішності, згідно з якими у кожному випадку виставляється саме такий, а не інший бал. Під «нормами оцінки» деякі вчені [2; 3; 4; 8] розуміють такі «показники, на які спирається викладач при виставленні оцінки».

Виховна роль оцінки полягає в осмисленні студентами необхідності пошуків способів удосконалення різних видів навчальної діяльності і шляхів підвищення ефективності навчання, виходячи із своїх особливостей. Правильно визначена і виставлена оцінка навчальної діяльності студента є важливим стимулом формування і розвитку пізнавальних інтересів, таких позитивних якостей студентів, як колективізм, чесність, працелюбство, активність, самостійність, відповідальність за виконання своїх обов'язків, вміння перемагати труднощі і т.д. І, навпаки, помилка у визначенні оцінки викликає, як правило, серйозні послаблення у навчанні, вихованні й розвитку студентів, негативно впливає на результативність самого навчально-виховного процесу.

Оцінювання навчальних досягнень студентів має здійснюватися з дотриманням певних педагогічних принци-

пів (вимог). Виділимо наступні принципи та спробуємо пояснити їх суттєві значення:

- плановість (оцінювання повинно здійснюватися не стихійно, а із дотриманням певного плану);
- систематичність та системність (оцінювання має відповідати структурним компонентам змісту вивченого матеріалу і бути постійним);
- об'єктивність (оцінювання має бути науково обґрунтованим і базуватися на засадах гуманізму і демократизму);
- відкритість і прозорість (студенти мають знати свої оцінки й оцінки однокурсників, що давало б змогу порівнювати успіхи, стимулювало б до підвищення активності);
- економічність (методи, прийоми, зміст завдань мають бути співвідносними із наявним бюджетом часу студентів, а методи — ще й доступними і зрозумілими);
- тематичність (перевірка якості знань студентів з окремих тем, розділів проводиться за темами (блоками, модулями);
- врахування індивідуальних можливостей студентів (необхідно перевіряти знання, уміння, навички кожного студента);
- єдність вимог (врахування загальнодержавних стандартів змісту освіти відповідно до кваліфікаційних характеристик спеціальностей) [8].

Процес оцінювання навчальної діяльності студентів передбачає реалізацію таких *функцій*: навчальної, діагностичної, стимулюючої, виховної, розвивальної, прогностичної, контрольної.

Навчальна функція виявляється в забезпеченні зворотнього зв'язку як передумови підтримання дієвості й ефективності процесу навчання, в якому беруть участь два суб'єкти — викладач і студент. Тому система навчання може функціонувати ефективно лише за умов дії прямого і зворотніх зв'язків. У переважній більшості у процесі навчання добре проглядається прямий

зв'язок (викладач знає, який обсяг має сприйняти й усвідомити студент), але складно, епізодично здійснюється зворотній зв'язок (який обсяг знань, умінь та навичок і як засвоїв студент).

Діагностична функція передбачає виявлення прогалин у знаннях студентів. Процес навчання має форму концентричної спіралі. Якщо на нижчих рівнях трапилися прогалини, то буде порушена закономірність спіралевидної структури. Тому так важливо своєчасно виявити прогалини, працювати над їх усуненням і лише потім рухатися далі.

Стимулююча функція оцінювання навчальної діяльності студентів зумовлюється психологічними особливостями людини, що виявляється в бажанні особистості отримати оцінку результатів своєї діяльності, зокрема навчальної. Це викликано ще й тим, що під час навчання студенти щоразу пізнають нові явища і процеси. Значна частина студентів не може (або не бажає) об'єктивно оцінити рівень, якість оволодіння знаннями, вміннями та навичками. Викладач зобов'язаний допомогти студентам усвідомити якість і результативність навчальної праці, що психологічно стимулює їх до активної пізнавальної діяльності.

Виховна функція полягає у впливі аналізу й оцінки навчальної діяльності на формування в студентів низки соціально-психологічних якостей: організованості, дисциплінованості, відповідальності, сумлінності, працьовитості, дбайливості й охайності, наполегливості та ін.

Розвивальна функція виявляється в тому, що студент, отримавши оцінку, відчуває бажання і потребу в активізації пізнавальної діяльності. Це стимулює особистість до розвитку психічних властивостей і процесів — волі, уваги, мислення, мовлення та ін.

Прогностична функція — викладач отримує дані для оцінки результатів своєї праці, методики, для подальшого їх удосконалення. Оцінювання результатів навчальної діяльності студента

допомагає йому поліпшити свою навчальну роботу.

Контрольна функція дає можливість визначити рівень знань, умінь, навичок і компетенцій студента, забезпечити об'єктивність оцінювання, підготуватися до засвоєння нового навчального матеріалу.

Усі елементи системи навчання з точки зору їх кількісної та якісної характеристик поділяють на три види:

1. Елементи, які не пов'язані з кількісними характеристиками, і передаються тільки якісними показниками (наприклад, позитивне ставлення до навчання, старанність, ступінь виявлення інтересу до навчально-пізнавальної діяльності тощо).

2. Елементи, в яких кількісна характеристика має умовний характер рангового, тобто відносного вимірювання, при цьому якісній ознаці приписується відповідне число, яке передає її стан (наприклад, рівень теоретичних знань, практичних умінь і навичок).

3. Елементи, в яких кількісна характеристика має певний чисельний вираз (наприклад, кількість витрачених годин, розв'язаних завдань, правильних відповідей тощо) [5].

Серед педагогів-дослідників існують дві точки зору щодо застосування кількісних методів оцінювання. Перша ставить під сумнів можливість використання точних кількісних оцінок, віддаючи перевагу показникам якісного характеру. Друга полягає у твердженні, що лише чисельний вираз показників навчального процесу є єдиним засобом його об'єктивного оцінювання. Дійсна оцінка стану та результатів навчання потребує поєднання їх кількісної та якісної ознак, тобто повною оцінкою навчального процесу може бути така, в якій якісні характеристики досліджуються на рівні кількісного визначення.

Під час оцінювання результатів викладачеві необхідно враховувати й психологічний фактор, адже багатьом студентам важливим є моральний інтерес у формі суспільного визнання.

Так, самостійна робота включається в показники поточної успішності, від оцінювання яких залежить рейтинг студента.

При цьому важливим є прагнення до того, щоб на молодших курсах навчальна робота з предмету ставила на меті розширення й закріплення знань та умінь, набутих студентами на традиційних формах занять. На старших курсах робота з предмету повинна сприяти розвитку творчого потенціалу студента. Творчий початок не може бути жорстко прив'язаним до шкали «молодших – старших». Критерій є єдиним – індивідуальні здібності і, головне, здібності конкретного студента.

Підсумовуючи викладене вище, можна зазначити, що проблемі вдосконалення оцінки за навчальну роботу у вищій школі приділяється велика увага. Оцінювання навчальної роботи студентів є невід'ємним елементом та запорукою успішного засвоєння змісту навчання іноземній мові. Він здатний забезпечити своєчасну корекцію навчального процесу з іноземної мови з метою відповідності його до рівня, який запропоновано Програмою та Стандартом з вивчення іноземної мови у ВНЗ, які регламентують вимоги щодо обов'язкового мінімуму змісту та рівню підготовки випускників. Оцінювання – це об'єктивне вимірювання результатів діяльності студентів, для забезпечення чого воно має бути критеріальним, цілеспрямованим, систематичним, з'ясовувати, наскільки успішно (глибоко, повно, самостійно) студенти оволоділи навчальним матеріалом, яка якість результатів їхньої навчально-пізнавальної діяльності. Під час оцінювання враховується рівень усвідомлення та міцність засвоєння найважливішої наукової інформації, вміння застосовувати набуті знання у практичній діяльності.

Перспективу дослідження проблеми оцінювання навчальних досягнень вбачаємо у подальшому розгляді способів удосконалення навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аванесов В. Методические указания по основам научной организации педагогического контроля в вузе. Государственный комитет по народному образованию / В. Аванесов // Исследовательский центр образования по проблемам управления качеством подготовки специалистов. – М., 2008. – 260 с.
2. Вержицкий Г., Кулакова И. Диагностика качества обучения в системе дополнительного профессионального образования / Г. Вержицкий, И. Кулакова. – М., 2000. – 117 с.
3. Володин Б. Педагогические особенности разработки и применения тестов в высшей школе: Автореф. дис. . канд. пед. наук / ЛГПИ им. А.И.Герцена / Б. Володин. – Л., 1981. – 24 с.
4. Глузман А. Университетское педагогическое образование: опыт системного исследования: монография / А. Глузман. – К. : Видавничий центр "Просвіта", 1996. – 312 с.
5. Жернов В., Ломакина И. Оценочная деятельность и формирование профессиональной направленности личности студента / В. Жернов, И. Ломакина. – Магнитогорск: МаГУ, 2000. – 115с.
6. Зварич І. Проблема удосконалення контролю і оцінки знань студентів / І. Зварич // Рідна школа. – 2000.- №10. – С. 43-45.
7. Полякова А. Рейтинговая система контроля и оценки знаний по педагогике: Практикум для педагогов, студентов и учащихся / А.Полякова. – М.: Моск. гор. пед. об-во, 2000. – 96 с.
8. Семиченко В., Заслуженюк В. Проблеми педагогічного оцінювання / В. Семиченко, В. Заслуженюк // Рідна школа. 2002. – № 7. – С. 3 – 9.